

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ФІСКАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Актуальність теми дослідження обумовлена комплексним підходом до формування системи показників фіскальної ефективності податків. Метою дослідження є визначення показників, за допомогою яких можна виміряти сформовану систему, систематизувати фактори, що впливають на фіскальну ефективність податку на прибуток підприємств. Для отримання результатів дослідження використано методи статистичного та порівняльного аналізу, діалектичний метод, цільовий підхід, узагальнення. У статті запропоновано систему показників фіскальної ефективності податків. Встановлено, що основним принципом формування такої системи показників на макrorівні є співвідношення кінцевого результату й ефекту до залучених ресурсів. Обґрунтовано, що надана система включає такі напрями дослідження: аналіз впливу податкового навантаження на економіку держави; аналіз ефективності збору податкових надходжень; аналіз рівномірності надходжень податків до бюджету. Практичне використання системи показників фіскальної ефективності податків на рівні держави передбачає переорієнтацію держави на інтенсивний шлях розвитку і досягнення більш високого рівня ефективності в динаміці; вивчення резервів подальшого вдосконалення фінансово-господарської діяльності підприємств на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, вдосконалення технології та покращення організації виробництва; створення дієвого механізму підвищення ефективності управління у сфері оподаткування. На прикладі податку на прибуток підприємств показано практичне застосування системи показників фіскальної ефективності податку на рівні держави. Оцінка ефективності податку на прибуток підприємств за наведеними показниками дозволить більш точно планувати надходження цього податку до бюджету, допоможе при розробці заходів з удосконалення регулюючої та фіскальної дії податку на прибуток підприємств, усунення недоліків у його податковому механізмі, формування раціональної структури податкових доходів бюджету, сприятиме розробці ефективної податкової політики.

Ключові слова: *фіскальна ефективність, податок на прибуток підприємств, фіскальна значимість податку; коефіцієнт збирання податків; витрати на справляння податків на душу населення; показник навантаження на працівника органів ДФС України; коефіцієнт відношення ефективності податку у ВВП; коефіцієнт нерівномірності надходжень податку.*

ВСТУП

Постановка проблеми. Податкова система України сьогодні значною мірою не відповідає інтересам суспільства. Податкове законодавство України нині громіздке і досить складне, вимагає значної кількості часу на оформлення податкової документації (за «Paying Taxes 2015» – 350 год. на рік). Незалежні міжнародні організації ставлять Україну на 107-ме місце в світі за критерієм «Оподаткування» в рейтингу «Doing business-2015», 163-є місце в світі за критерієм «Податкове навантаження, % ВВП», 170-е місце в світі за рівнем державних витрат у ВВП, одне із перших місць за величиною податкового навантаження, складності оформлення податкової документації та кількості робочого часу, потрібного для її оформлення [1]. Тому в суспільстві постійно постає питання реформування того чи іншого виду податку або впровадження узгодженого податкового законодавства.

Ефективність державної податкової політики оцінюється за ступенем виконання державою покладених на неї функцій з точки зору виконання державного бюджету. Фіскальну ефективність податків можна трактувати як показник наповнення бюджету податками, зборами (обов'язковими платежами) при мінімальних затратах на процес їх адміністрування. Однак сучасний етап розвитку податкової системи України характеризується пошуком шляхів посилення

стимулюючої та регулюючої ролі податків.

Варто нагадати, що об'єктивно саме фіскальна функція податків є первинною, і нехтування цим може призвести до серйозних фінансових проблем держави. За допомогою цієї функції реалізується головне призначення податків: формування і мобілізація фінансових ресурсів держави, а також акумулювання в бюджеті засобів для виконання загальнодержавних чи цільових державних програм. Всі інші функції оподаткування можна назвати похідними від фіскальної.

І. Цимбалюк вважає, що до принципів податкової політики відноситься принцип фіскальної ефективності, який передбачає наступні елементи: достатність доходів, мінімізацію видатків на збирання доходів і запобігання ухиленню від сплати платежів до бюджету, еластичність податкової системи, рівномірний розподіл податків між адміністративно-територіальними одиницями [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Реалізацію фіскальної функції податків можна оцінити через фіскальну ефективність. У працях багатьох українських науковців це питання розглядалось з огляду на податкову систему в цілому. Так, Д. Міщенко у своїй праці [3] досліджує фіскальну ефективність оподаткування аграрного сектору економіки України. Л. Міронова, О. Моїсеєнко при розкритті фінансового потенціалу регіону оцінюють його через фіскальну ефективність [4]. В працях

В. Валігури [5], А. Дриги [6], Д. Дяковського [7], Т. Паянок [8], А. Соколовської [9], І. Таранова [5] розкривається фіскальна ефективність податку на додану вартість. А. Пислиця у своїй праці [10] розглядає фіскальну ефективність акцизів. Однак нами здійснена комплексна ґрунтовна систематизація показників фіскальної ефективності податків.

Мета статті (постановка завдання). Мета статті полягає у формуванні системи показників фіскальної ефективності різних видів податків (прямих і непрямих), визначення показників, за допомогою яких її можна виміряти. На прикладі податку на прибуток підприємств визначити та систематизувати фактори, що впливають на його фіскальну ефективність.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ефективність є складною економічною категорією, яка охоплює різні рівні господарювання (загальнодержавний, галузевий, рівень підприємства) і знаходиться відповідно під впливом багатьох як внутрішніх, так і зовнішніх факторів: економічних, правових, соціальних тощо. Розглядаючи сутність терміну «ефект» (від лат. Effectus – дія, результат) можна зазначити, що в широкому розумінні він може означати результат будь-якого процесу. Тому і ефект, і результат можна розглядати як синоніми. Щодо стосується категорії «ефективність», то вона на відмінну від «ефекту» є значно ширшим поняттям і враховує не лише отриманий результат, але й витрати, які були затрачені на його отримання.

Порівнюючи визначення категорії «ефективність» за різними тлумачними словниками української мови можна зазначити, що ефективність – це співвідношення між отриманим результатом (ефектом) і значенням фактора (ресурсу), використаного з метою досягнення цього результату. Економічний зміст отриманого результату показує, яку суму коштів витрачає держава на забезпечення надходжень одиниці грошових ресурсів до бюджету у вигляді податків.

Ефективність розкриває характер причинно-наслідкових зв'язків. Вона показує не сам результат, а те якою ціною його досягнуто. Факт, що ефективність представлена в різних видах, а саме ефективність державної податкової політики, ефективність оподаткування, ефективність податкової системи, є причиною використання для її кількісної оцінки різних показників, їх упорядкованість, розміщення, наприклад, від загальних показників ефективності до часткових, створює відповідну систему.

Фіском (від латинського *Fiscus*, букв. – кошик) в Стародавньому Римі називалася військова каса, де зберігалися гроші, призначені до видачі, а також загальнодержавний фінансовий і податковий центр. З кінця I ст. до н. е. фіском стала називатися приватна скарбниця імператора, що знаходилася у веденні чиновників і наповнювалася доходами з імператорських провінцій. З IV ст. н. е. фіск – єдиний загальнодержавний центр Римської імперії, куди стікалися всі види доходів, податків і зборів, вироблялися державні витрати і т.д. (звідси позначення

терміном «фіск» державної скарбниці).

При формуванні системи показників фіскальної ефективності податків на макrorівні слід дотримуватись співвідношення кінцевого результату (у вигляді національного доходу, валового внутрішнього продукту, діяльності органів ДФС України) й ефекту до залучених ресурсів. На збільшення фіскальної ефективності безпосередньо прямих податків впливають такі вагомні чинники як рівень доходів юридичних і фізичних осіб, можливість нарощування ними власного капіталу, інвестиційний клімат в економіці в цілому та у галузевому розрізі, рівень доходів і витрат населення, інфляція в країні, стабільність та передбачуваність змін податкового законодавства тощо.

Механізм оцінки фіскальної ефективності податків включає, на нашу думку, такі напрями дослідження:

- аналіз впливу податкового навантаження на економіку держави;
- аналіз ефективності збору податкових надходжень, які складаються з аналізу ефективності окремих видів податків та аналізу ефективності діяльності ДФС України;
- аналіз рівномірності надходжень окремих видів податків до бюджету.

Практична цінність проведення оцінювання фіскальної ефективності окремих видів податків полягає у визначенні співвідношення податкових надходжень до доходів бюджету і ВВП країни; якими є витрати фінансових ресурсів щодо надання послуги (збір податку); чи отримують платники податків (споживачі послуг) задоволення від їх сплати (споживання продукту) тощо. Крім того, оцінювання – процес, що потребує постійного удосконалення через специфічність призначення: здатність отримувати об'єктивну інформацію, за допомогою якої простежується рівень розвитку об'єкта оцінювання, визначати напрямки покращення існуючого стану і вносити корективи, як у діяльність, так і безпосередньо в саму систему оцінювання щодо критеріїв та показників. Важко переоцінити важливість проведення систематичного оцінювання для бюджетного процесу, який можна значно покращити шляхом оцінки відповідності рівня послуг витратам коштів.

Вищезазначені напрями дослідження передбачають застосування як кількісного, так і якісного аналізу фіскальної ефективності податків на основі відповідних показників.

Співвідношення показників може вираховуватися різними способами. Так, аналіз впливу податкового навантаження на економіку держави передбачає розрахунок та характеристику таких показників:

1) фіскальна значимість окремого податку у бюджеті держави – характеризує фіскальну ефективність податкового управління при певній системі реалізованих податкових рішень, відображає питому вагу податкових надходжень в доходах бюджету. Коефіцієнт розраховується за формулою 1.

$$З\phi = \frac{ПН_{\text{пн}}}{ДБ} \times 100\%, \quad (1)$$

де 3ϕ – фіскальна значимість податку у бюджеті держави;

$ПНn_i$ – податкові надходження i -го виду податку до Державного бюджету за рік;

$ДБ$ – доходи Державного бюджету за рік.

Цей коефіцієнт дозволяє визначити, як змінилась реальна величина надходжень окремого виду податку.

2) фіскальна значимість окремого податку у ВВП держави – кількісний показник, що характеризує перерозподіл ВВП через бюджет держави (формула 2):

$$3\phi = \frac{ПНn_i}{ВВП} \times 100\%, \quad (2)$$

де 3ϕ – фіскальна значимість податку у ВВП держави;

$ПНn_i$ – податкові надходження i -го виду податку до Державного бюджету за рік;

$ВВП$ – валовий внутрішній продукт за рік.

Податок на прибуток підприємств (далі – ППП) (прямий податок) є одним з чотирьох основних бюджетоутворюючих податків поряд з податком на додану вартість, податком на доходи фізичних осіб та акцизним податком. І хоча протягом останніх років його частка у ВВП та доходах зведеного бюджету перманентно коливається у незначному діапазоні, останніми роками спостерігається тенденція до її зниження. На прикладі ППП здійснимо розрахунки системи показників фіскальної ефективності.

Розглянемо фіскальну значимість ППП у бюджеті та ВВП держави (табл. 1, 2).

Таблиця 1

Вихідні дані для знаходження коефіцієнта фіскальної значимості ППП у бюджеті держави

Рік	Податок на прибуток підприємств (ППП), млн. грн.	Доходи державного бюджету, млн. грн.	Частка ППП у доходах державного бюджету	Фіскальна значимість ППП, %
2010	40359,1	314506,3	0,13	12,83
2011	55096,9	398553,6	0,14	13,82
2012	55793,0	445525,3	0,13	12,52
2013	54993,8	442788,7	0,12	12,42
2014	40201,5	456067,3	0,09	8,81

Джерело: [13,14]

Як свідчать дані табл. 1., фіскальна значимість ППП у бюджеті держави має тенденцію до зниження. Так, якщо у 2013 р. частка ППП складала 12,42%, то у 2014 р. вона зменшилась на 3,61% і становила 8,81%. Це говорить про те, що фіскальна ефективність податкового управління при певній системі реалізованих податкових рішень погіршується і фіскальна значимість ППП у бюджеті держави знижується, реальна величина надходжень від цього податку зменшується.

Фіскальна значимість ППП у ВВП держави має тенденцію до зниження (табл. 2). З метою нівелювання цінового фактора у розрахунках застосовуємо реальний ВВП, який відображає ринкову вартість кінцевих товарів і послуг, вироблених у країні за рік і виміряний у постійних цінах (грошах, які мають незмінну купівельну спроможність) і є точнішим (у порівнянні з номінальним ВВП) показником функціонування національної економіки.

Таблиця 2

Вихідні дані для знаходження коефіцієнта фіскальної значимості ППП у ВВП держави

Рік	Податок на прибуток підприємств (ППП), млн. грн.	ВВП р., млн. грн.	Частка ППП у ВВП	Фіскальна значимість ППП, %
2010	40359,1	963997,3	0,04	4,19
2011	55096,9	1206782,8	0,05	4,57
2012	55793,0	1350804,4	0,04	4,13
2013	54993,8	1457846,7	0,04	3,77
2014	40201,5	1558933,3	0,03	2,58

Джерело: [13,14]

Так як цей показник характеризує перерозподіл ВВП через бюджет держави, можна стверджувати, що податок на прибуток підприємств має невелику фіскальну значимість, яка постійно зменшується.

Аналіз ефективності збору податкових надходжень передбачає розрахунок та характеристику таких показників:

3) коефіцієнт збирання податків – кількісний показник, що характеризує ефективність податкового адміністрування. В ідеалі цей показник має

дорівнювати 1 (формула 3).

$$K зб_i = \frac{\text{Кількість податків, фактично отриманих ДФС України}}{\text{Кількість планових податкових надходжень}} \quad (3)$$

де $K зб_i$ – коефіцієнт збирання податків за i -й податковий період.

Цей коефіцієнт дозволяє оцінити реальну суму податкових надходжень до бюджету від запланованих надходжень.

4) витрати на справляння податків на душу

населення – цей показник характеризує рівень витрат кожного члена суспільства на утримання органів ДФС України і розраховується за формулою 4.

$$V_{СП} = \frac{\text{Витрати на утримання апарату ДФС України}}{\text{Кількість постійного населення}} \quad (4)$$

де $V_{СП}$ – витрати на справляння податків на душу населення, грн./осіб

Показує відношення коштів, які пішли на утримання апарату ДФС України до загальної чисельності населення країни. Також можна проводити розрахунок щодо працездатного населення, а саме населення віком від 15 до 64 років.

5) показник навантаження на працівника органів ДФС України зі збору окремого виду податку – характеризує навантаження на одного робітника. Даний показник розраховується за формулою 5.

$$K_{НВ} = \frac{\text{Кількість платників окремого виду податку}}{\text{Кількість фактично працюючих в ДФС України у і-му відділі}} \quad (5)$$

де $K_{НВ}$ – коефіцієнт навантаження на працівника органів ДФС України.

Показує, скільки платників податків окремого виду податків припадає на одного податкового інспектора відповідного відділу зі збору податків й ефективність його роботи – кількість збору податкових надходжень.

6) показник ефективності податку – характеризує витрати на збирання окремого виду податку і розраховується за формулою 6.

$$K_{ФЕ} = \frac{\text{Кількість фактично отриманих податків ДФС України}}{\text{Витрати на адміністрування виду податку}} \quad (6)$$

За своїм змістом цей показник характеризує саме фіскальну ефективність, яка є складовою загальної ефективності податку. Він показує, що мінімізація витрат на збирання окремого виду податку та запобігання ухиленню від сплати податку до бюджету будуть сприяти збільшенню показника фіскальної ефективності.

Розглянемо розрахунок вищезазначених показників на прикладі ППП (табл. 3, 4, 5).

Таблиця 3

Вихідні дані для розрахунку коефіцієнта збирання податків

Показник		Роки				
		2010	2011	2012	2013	2014
Податок на прибуток підприємств (ППП), млн. грн.	Ф	40359,1	55096,9	55793,0	54993,8	40201,5
	П	40566,0	47937,2	58633,0	58449,4	40606,9
Податкові надходження (ПН), млн. грн.	Ф	234447,8	334691,9	360567,2	353968,1	367511,9
	П	243749,0	330618,0	397504,2	378995,7	387169,1
Коефіцієнт збирання	ППП	0,99	1,15	0,95	0,94	0,99
	ПН	0,96	1,01	0,91	0,93	0,95

Джерело: [14]

Коефіцієнт збирання ППП за п'ять років у середньому становить 1,0, а від податкових надходжень – 0,95, при цьому розмах варіації коефіцієнта збирання ППП майже вдвічі більший, що говорить про нестабільність надходжень від цього податку. Отже, оцінив мобілізовану суму надходжень ППП і ПН до бюджету від запланованих, можна

стверджувати, що ефективність податкового адміністрування ППП є досить значною і наближеною до 1.

Розрахунки, які наведені у табл. 4, відповідають загальнодержавній тенденції збільшення адміністративних витрат в Україні.

Таблиця 4

Рівень витрат кожного члена суспільства на утримання органів ДФС України

Рік	Витрати на утримання апарату ДФС України, млн. грн.	Кількість постійного населення, осіб.	Витрати на справляння податків на душу населення, грн./ос.
2010	4038,6	45782592	88,21
2011	4202,9	45598179	92,17
2012	3995,8	45453282	87,91
2013	5660,1	45372692	124,75
2014	5256,9	45245894	116,18

Джерело: [13,14]

Так, витрати на утримання апарату ДФС України протягом п'яти років не мають постійної чіткої тенденції, але у 2014 р. порівняно з 2013 р. зменшилися на 403,2 млн. грн. і становили 5256,9 млн. грн. Якщо у 2013 р. ці витрати становили 124,75 грн./особу., то у 2014 р. вони зменшилися на 8,57 грн./особу і становили 116,18 грн./особу. Це говорить

про зменшення рівня витрат на 7%, проте як кількість постійного населення за цей період зменшилась лише на 1%. Тобто, рівень витрат населення на утримання апарату ДФС України зменшується швидшими темпами, аніж кількість самого населення, що є позитивним моментом.

Показник навантаження на працівника органів

ДФС України зі збору податку на прибуток підприємств розрахувати неможливо у зв'язку з відсутністю узагальненої статистичної інформації у

ДФС України щодо кількості платників ППП по Україні.

Таблиця 5

Вихідні дані для знаходження коефіцієнта ефективності ППП

Рік	Податок на прибуток підприємств (ППП), млн. грн.	Витрати на адміністрування ППП, млн. грн.	Коефіцієнт ефективності ППП
2010	40359,1	1262,1	31,98
2011	55096,9	1070,3	51,48
2012	55793,0	919,7	60,66
2013	54993,8	955,1	57,58
2014	40201,5	572,9	70,17

Джерело: [14]

Як свідчать дані табл. 5, коефіцієнт ефективності ППП має позитивну тенденцію до зростання, хоча й у 2013 р. порівняно з 2012 р. знизився на 3,08. Загалом витрати на адміністрування ППП протягом 2010-2014 рр. мають тенденцію до зниження. Це говорить про досить велику фіскальну ефективність ППП, а подальша мінімізація витрат на його збирання та запобігання ухиленню від сплати податку до бюджету будуть сприяти збільшенню ефективності цього показника.

Аналіз рівномірності надходжень окремих видів податків до бюджету передбачає розрахунок та характеристику таких показників:

7) коефіцієнт відношення ефективності податку у ВВП – визначається як частка надходження окремого виду податку у ВВП, поділена на стандартну ставку і використовується як сумарний індикатор ефективності

окремого виду податку. Розраховується за формулою 7.

$$K_{BE} = \frac{ПНпi}{ВВП} \times \frac{100\%}{C_n} \quad (7)$$

де K_{BE} – коефіцієнт відношення ефективності;
 C_n – ставка податку.

Хоча відношення ефективності податку у ВВП використовується як діагностичний інструмент для оцінки окремого виду податку, обмеження цього інструменту значне. Похибка визначення ВВП суттєво впливає на цю оцінку і тому може ускладнити порівняльні оцінки між окремими регіонами та країнами, крім того, ця оцінка спрацьовує за наявності тільки однієї ставки податку.

Розглянемо ефективність надходження ППП у ВВП (табл. 6).

Таблиця 6

Динаміка показника відношення ефективності податку у ВВП

Рік	Податок на прибуток підприємств (ППП), млн. грн.	ВВП р., млн. грн.	Частка ППП у ВВПр.	Ефективність надходжень ППП
2010	40359,1	963997,3	0,04	0,17
2011	55096,9	1206782,8	0,05	0,20
2012	55793,0	1350804,4	0,04	0,20
2013	54993,8	1457846,7	0,04	0,20
2014	40201,5	1558933,3	0,03	0,14

Джерело: [13,14]

Наведені розрахунки у табл. 6 свідчать, що ефективність надходжень ППП протягом 2011-2013 рр. була рівномірною і складала 0,20, але у 2014 р. зменшилася на 0,06 і становила 0,14. Це говорить про тенденцію до зниження частки надходжень ППП у реальному ВВП, сумарний індикатор ефективності ППП є досить незначним.

8) коефіцієнт нерівномірності надходжень податку – характеризує систематичні коливання надходжень податку і розраховується за формулами 8, 9.

$$K_{ннп\ max} = \frac{Max\ надходження\ податку\ за\ n-й\ період}{Середнє\ надходження} \quad (8)$$

$$K_{ннп\ min} = \frac{Min\ надходження\ податку\ за\ n-й\ період}{Середнє\ надходження} \quad (9)$$

Показує, що фактичні рівні динамічних рядів надходжень податку варіюють під впливом різноманітних чинників, відхиляючись від основної

тенденції розвитку. Найбільш простим методом оцінки систематичних коливань є визначення цих коефіцієнтів, що розраховуються як відношення максимального та мінімального рівнів динамічного ряду до середнього. Чим більша нерівномірність процесу, тим більша різниця між двома коефіцієнтами. Розрахунок коефіцієнтів наведено у табл. 7.

Максимальний та мінімальний коефіцієнт надходження ППП за п'ять років становлять 1,13 та 0,82 відповідно. Результати розрахунків свідчать про те, що систематичні коливання надходжень ППП є не дуже значними, різниця між двома коефіцієнтами є невеликою, процес є досить рівномірним.

На жаль, в Україні відсутні дані щодо вартості збору надходжень від окремих видів податків, хоча ця характеристика повинна враховуватись при будь-яких змінах податкового законодавства. Наприклад, вартість збору 100 грошових одиниць у США становила 0,6–0,7 \$ у 1994–1996 рр. [11] та зменшилася до 0,53 \$ у 2006

р. Однак працівники IRS (Служби внутрішніх надходжень) не зупинилися на досягнутому, з метою зменшення податкового стрибка (різниця між запланованим і фактичним рівнями податкових надходжень) вийшли з пропозицією залучити

комерційні структури до праці з боржниками під 24 % від суми мобілізованих коштів. Вважалося, що такий крок призведе до диверсифікації ризиків адміністрування податків і покращить показники діяльності IRS [12].

Таблиця 7

Коефіцієнти нерівномірності надходжень ППП

Рік	Надходження ППП, млн. грн.	Середньорічні надходження	$K_{nnp\ max}$	$K_{nnp\ min}$
2010	40359,1	49288,9	1,13	0,82
2011	55096,9			
2012	55793,0			
2013	54993,8			
2014	40201,5			

Джерело: [14]

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ
ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Практичне використання системи показників фіскальної ефективності податків на рівні держави передбачає переорієнтацію держави на інтенсивний шлях розвитку і досягнення більш високого рівня ефективності в динаміці; вивчення резервів подальшого вдосконалення фінансово-господарської діяльності підприємств на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, вдосконалення технології та покращення організації виробництва; створення дієвого механізму підвищення ефективності управління у сфері оподаткування.

Результатом проведеного аналізу фіскальної ефективності податку на прибуток підприємств є те, що податкове управління при певній системі реалізованих податкових рішень погіршується і фіскальна значимість податку на прибуток підприємств у бюджеті та ВВП держави знижується, реальна величина надходжень від цього податку

зменшується. В той же час ефективність податкового адміністрування податку на прибуток підприємств є досить значною. Коефіцієнт ефективності податку на прибуток підприємств має позитивну тенденцію до зростання, подальша мінімізація витрат на його збирання та запобігання ухиленню від сплати податку до бюджету будуть сприяти збільшенню показника ефективності податку. Систематичні коливання надходжень податку на прибуток підприємств не є дуже значними, різниця між двома коефіцієнтами є невеликою, процес є досить рівномірним.

Оцінка ефективності податку на прибуток підприємств за наведеними показниками дозволить більш точно планувати надходження цього податку до бюджету, допоможе при розробці заходів з удосконалення регулюючої та фіскальної дії податку на прибуток підприємств, усунення недоліків у його податковому механізмі, формування раціональної структури податкових доходів бюджету, сприятиме розробці ефективної податкової політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Геращенко О. Doing business in Ukraine. Оподаткування [Електронний ресурс] / О. Геращенко. – Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/opinion/oleksiygeraschenkoco/doing-business-in-ukraine-opodatкування-671109.html>.
2. Цимбалюк І. О. Податкове навантаження, як критерій ефективності ведення податкової політики [Текст] / І. О. Цимбалюк // Ринок цінних паперів України. – 2014. – № 7. – С. 57-63.
3. Міщенко Д. А. Механізми державного регулювання розвитку аграрного сектору економіки України: теорія та методологія. монографія / Д. А. Міщенко. – Дніпропетровськ: ДДФА, 2014. – 400 с.
4. Міронова Л. О. Фінансовий потенціал регіону: теоретичний аспект / Л. О. Міронова, О. В. Моїсеєнко // Вісник ДДФА. – 2013. – № 2. – С. 141-149.
5. Таранов І. Оцінка фіскальної ефективності ПДВ в Україні [Текст] / І. Таранов, В. Валігура // Світ фінансів. – 2006. – Випуск 3 (8). – С. 157-170.
6. Дрига А. Б. Непрямі податки в системі регулювання суспільного добробуту: Автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.04.01 [Електронний ресурс] / А. Б. Дрига; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2002. – 15 с. – <http://www.nbu.gov.ua/ard/2002/02dabrsd.zip>.
7. Дяковський Д. А. Оподаткування доданої вартості в Україні: Автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.04.01 / Національна академія державної податкової служби України. – Ірпінь, 2004. – 18 с.
8. Паянок Т. М. Критерії ефективності внесення змін у податкове законодавство (на прикладі ПДВ) [Текст] / Т. М. Паянок // Науковий вісник Національного університету ДПС України. – 2010. – № 2 (49). – С. 91-100.
9. Соколовська А. М. Податкова система держави: теорія і практика становлення / А. М. Соколовська. – К.: Знання-Прес, 2004. – 454 с.
10. Пислиця А. В. Фіскальна ефективність акцизів: система показників, фактори впливу / А. В. Пислиця // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: [науковий збірник]. – 2008. – Т. 4. – С. 101-111.

11. Internal Revenue Service 1995 Data Book // Department of the Treasury. NW Washington. – 1995. – 26 p.
12. Tuan Minh Le Estimation the VAT Base: Methods and Applications // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www1.worldbank.org/publicsector/pe/tax/46TI0203-Le.pdf>.
13. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
14. Державна казначейська служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>.

Писковая Жанна Валентиновна

ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ФИСКАЛЬНОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ НАЛОГОВ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Актуальность темы исследования обусловлена комплексным подходом к формированию системы показателей фискальной эффективности налогов. Целью исследования является определение показателей, с помощью которых можно измерить сформированную систему, систематизировать факторы, влияющие на фискальную эффективность налога на прибыль предприятий. Для получения результатов исследования использованы методы статистического и сравнительного анализа, диалектический метод, целевой подход, обобщение. В статье предложена система показателей фискальной эффективности налогов. Установлено, что основным принципом формирования такой системы показателей на макроуровне является соотношение конечного результата и эффекта к использованным ресурсам. Обосновано, что предоставленная система включает следующие направления исследования: анализ влияния налоговой нагрузки на экономику страны; анализ эффективности сбора налоговых поступлений; анализ равномерности поступлений налогов в бюджет. Практическое использование системы показателей фискальной эффективности налогов на уровне государства предполагает переориентацию государства на интенсивный путь развития и достижения более высокого уровня эффективности в динамике; изучение резервов дальнейшего совершенствования финансово-хозяйственной деятельности предприятий на основе внедрения достижений научно-технического прогресса, совершенствование технологии и улучшение организации производства; создание действенного механизма повышения эффективности управления в сфере налогообложения. На примере налога на прибыль предприятий показано практическое применение системы показателей фискальной эффективности налога на уровне государства. Оценка эффективности налога на прибыль предприятий по приведенным показателям позволит более точно планировать поступления этого налога в бюджет, поможет при разработке мероприятий по совершенствованию регулирующей и фискальной составляющей налога на прибыль предприятий, устранения недостатков в его налоговом механизме, формирование рациональной структуры налоговых доходов бюджета, будет способствовать разработке эффективной налоговой политики.

Ключевые слова: фискальная эффективность, налог на прибыль предприятий, фискальная значимость налога; коэффициент собираемости налогов; расходы на взимание налогов на душу населения; показатель нагрузки на работника органов ДФС Украины; коэффициент отношения эффективности налога в ВВП; коэффициент неравномерности поступлений налога.

Piskova Zhanna V.

FORMATION OF INDICATORS SYSTEM OF TAXES FISCAL EFFICIENCY: THEORY AND PRACTICE

Topicality of the research is grounded on an integrated approach to the formation of a system of indicators of fiscal tax efficiency. The aim of the study is to determine the indicators by which to measure the generated system, to systematize the factors influencing the fiscal efficiency of corporate income tax. To obtain the results of the study statistical methods and comparative analysis, the dialectical method, the targeted approach of generalization have been used. A system of indicators of fiscal efficiency of individual types of taxes has been suggested in the article. It has been established that the basic principle of formation of such a system of indicators at the macro level is the ratio of the final result and effect of applied resources. It has been substantiated that the system includes the following areas of research: analysis of the impact of the tax burden on the economy; analysis of the efficiency of collecting tax revenues; analysis of uniformity of income taxes. Practical use of indicators of fiscal efficiency of taxes at the state level involves reorientation of the state to intensive development and achieve higher levels of efficiency in dynamics; reserve study of further improvement of financial and economic activity of enterprises through the introduction of scientific and technological progress, improving technology and improvement of production; creating an effective mechanism for improving governance in the tax area. Corporate income tax is shown as an example of practical application of the system of fiscal efficiency indicators of taxes at the state level. Evaluating the effectiveness of corporate income tax for the given parameters will allow more accurate planning of revenues from this tax, will help in the development of measures to improve the regulatory and fiscal actions of corporate income tax, deficiencies in its tax mechanism, the formation of a rational structure of tax revenues, will contribute to the development of effective tax policy.

Keywords: fiscal performance, income tax, the fiscal importance of tax in the budget and the GDP of the state; rate of tax collection; the cost of tax collection per capita; rate burden on the employee of DFS Ukraine; efficiency ratio of tax to GDP; the rate of uneven income tax.

Одержано 25.05.2016 р.